

УДК 340.115(075.8)

ББК 67.711 я 73

Ш 94

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист №1/11-14138 від 18.09.2013)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького
(протокол №8 від 28.03.2013 року)*

Рецензенти:

Панов М. І. – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Тихий В. П. – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Петришин О. В. – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Луцький І. М. – академік УАН, академік Академії наук Вищої школи України, академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти, доктор юридичних наук, професор, відмінник освіти України;

Баранов В. М. – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки РФ, Президент Нижньогородського дослідного науково-прикладного центру «Юридична техніка».

Автори:

Шутак І. Д. – доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та історії держави і права Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького;

Онищук І. І. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького.

Ш 94

Шутак І.Д., Онищук І.І. Юридична техніка : навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І. Д. Шутак, І. І.Онищук. – Івано-Франківськ, 2013. – 496 с.

ISBN 978-617-642-109-2

У навчальному посібнику детально розглядається юридична техніка – нова навчальна дисципліна, яку вивчають в юридичних ВНЗ, а також основні види юридичної роботи, правила створення та оформлення юридичних документів, вираження правового аналізу юридичних прав і обов'язків (нормативно-правових актів, інтерпретаційних актів, договорів, актів судового правозастосування та ін.).

Для адвокатів, суддів, нотаріусів, парламентарів, управлінців, викладачів юридичних факультетів, студентів, аспірантів, усіх зацікавлених представників громадянського суспільства.

In the book in detail is considered a legal technique – a new academic discipline which is studying in law schools and the main types of legal rules, creation and execution of legal documents, expression of legal analysis of legal rights and obligations (regulations, interpretation acts, agreements, acts of judicial enforcement, etc.).

For lawyers, judges, notaries, parliamentarians, administrators, lecturers, students, civil society.

УДК 340.115(075.8)

ББК 67.711 я 73

Зміст

Вступне слово	8
Передмова	10
Значення юридичної техніки для юриста, управлінця, парламентаря	13
Структура програми навчальної дисципліни «Юридична техніка»	16
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	
<i>Розділ 1. Юридична техніка як сфера наукових знань і навчальна дисципліна</i>	
1.1. Доктринальні основи юридичної техніки	20
1.2. Понятійно-категоріальний апарат юридичної техніки.....	25
1.3. Місце юридичної техніки в системі юридичного знання. ...	28
1.4. Методологія юридичної техніки.	31
1.5. Загальні правила юридичної техніки.	37
<i>Розділ 2. Історія розвитку юридичної техніки</i>	
2.1. Практика застосування юридичних технологій і наука юридичної техніки.	41
2.2. Стадії розвитку права.	42
2.3. Юридична техніка у стародавньому суспільстві (архаїчне право).	45
2.4. Юридична техніка у традиційному суспільстві (станове право).	54
2.5. Юридична техніка в індустріальному суспільстві (розвинене, зріле, загальнодержавне право).	58
<i>Розділ 3. Поняття, види і значення юридичної техніки</i>	
3.1. Поняття та види юридичної техніки.....	65
3.2. Співвідношення юридичної техніки із законодавчою технікою та законодавчою технологією.....	69
3.3. Засоби та способи юридичної техніки:	74
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА	
<i>Розділ 4. Поняття і сутність правотворчості</i>	
4.1. Поняття правотворчості.	84
4.2. Принципи правотворчості.....	86
4.3. Поняття і стадії правотворчого процесу.....	87
4.4. Способи і види правотворчості.	88
<i>Розділ 5. Законодавча техніка</i>	
5.1. Поняття законодавчої техніки.....	92
5.2. Законодавчий процес і його особливості.....	96
5.3. Підзаконна правотворчість.	106
5.4. Законодавство: три підходи до його розуміння.....	107
5.5. Вимоги до законодавства (критерії якості законодавства).108	
5.6. Помилки у законотворчості.	111

5.7. Експертиза проектів нормативно-правових актів.	112
Розділ 6. Правила формування змісту та внутрішнього оформлення нормативно-правових актів	117
6.1. Вимоги до змісту нормативно-правових актів (змістові правила).	117
6.2. Основні способи та прийоми формування змісту нормативно-правових актів.	121
6.3. Логіка нормативно-правового акта.	124
6.4. Логіка формування законопроекту та його норм права.	129
6.5. Вимоги до внутрішньої форми нормативно-правових актів.	131
Розділ 7. Техніка створення корпоративних актів	146
7.1. Поняття та ознаки корпоративного права.	146
7.2. Принципи створення корпоративних нормативних актів.	148
7.3. Особливості корпоративних актів.	155
7.4. Помилки при прийнятті корпоративних актів.	157
Розділ 8. Техніка документального вираження змісту нормативно-правових актів	161
8.1. Юридична мова.	161
8.2. Структура та письмовий виклад нормативно-правового акта.	170
8.3. Система лінгвістичних засобів.	172
8.4. Юридичні помилки та способи їх розпізнавання.	183
Розділ 9. Норми права	191
9.1. Поняття норми права.	191
9.2. Види та класифікація норм права.	197
9.3. Структура та конструкція норм права.	202
9.4. Норми права та стаття нормативно-правового акта. Способи викладу норм права в нормативно-правових актах.	210
Розділ 10. Юридичне письмо	213
10.1. Понятійно-категоріальний апарат.	213
10.2. Види юридичного письма.	225
10.3. Стил ь юридичного письма.	229
10.4. Тональність юридичного письма.	238
Розділ 11. Юридична термінологія	244
11.1. Поняття юридичного терміна та термінології.	244
11.2. Вимоги до юридичних термінів.	246
11.3. Правила використання юридичних термінів.	247
11.4. Правила формулювання юридичних термінів.	255
11.5. Юридичні дефініції.	257

<i>Розділ 12. Юридичні конструкції</i>	265
12.1. Доктринальне осмислення юридичної конструкції.	265
12.2. Визначення поняття юридичної конструкції.	268
12.3. Види та функції юридичних конструкцій.	274
<i>Розділ 13. Юридичні презумпції: поняття, види, значення</i>	280
13.1. Поняття юридичної презумпції.	280
13.2. Ознаки юридичних презумпцій.	282
13.3. Співвідношення юридичних презумпцій та юридичних аксіом.	284
13.4. Класифікація юридичних презумпцій.	288
<i>Розділ 14. Юридичні фікції</i>	294
14.1. Поняття юридичної фікції.	294
14.2. Порівняння фікції з юридичною презумпцією.	296
14.3. Класифікація юридичних фікцій.	298
14.4. Значення юридичних фікцій.	300
<i>Розділ 15. Юридичні аксіоми та преюдиції</i>	303
15.1. Поняття юридичної аксіоми.	303
15.2. Ознаки юридичних аксіом.	305
15.3. Класифікація юридичних аксіом.	309
15.4. Поняття юридичної преюдиції.	311
<i>Розділ 16. Юридичні символи</i>	315
16.1. Поняття і значення юридичних символів.	315
16.2. Функції юридичних символів.	318
16.3. Співвідношення юридичних символів з іншими категоріями.	320
16.4. Класифікація юридичних символів.	322
<i>Розділ 17. Юридичні застереження</i>	329
17.1. Поняття юридичного застереження.	329
17.2. Застереження міжнародних нормативно- правових актів.	333
<i>Розділ 18. Техніка опублікування нормативно-правових актів</i>	343
18.1. Значення опублікування нормативно-правових актів.	343
18.2. Офіційні джерела опублікування.	345
18.3. Порядок набуття чинності актами, виданими різними суб'єктами нормотворення.	347
18.4. Порядок набуття чинності іншими документами.	350
<i>Розділ 19. Систематизація нормативно-правових актів як вид юридичної роботи</i>	354
19.1. Визначення поняття і причини систематизації.	354
19. 2. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації.	354
19.3. Загальні етапи проведення систематизації.	356
19.4. Причини та значення систематизації.	356
19.5. Принципи систематизації.	357

<i>Розділ 20. Правила систематизації юридичних документів</i>	<i>360</i>
20.1. Поняття та особливості кодифікації.....	360
20.2. Техніко-юридичні правила кодифікації.....	367
20.3. Поняття консолідації та її ознаки.....	369
20.4. Техніко-юридичні правила консолідації.....	369
20.5. Поняття інкорпорації і правила її проведення.....	370
20.6. Техніко-юридичні правила інкорпорації.....	374
20.7. Облік нормативно-правових актів.....	375
20.8. Комп'ютеризація роботи з систематизації.....	377
 <i>Розділ 21. Правореалізаційна й правозастосовна техніка</i>	 <i>381</i>
21.1. Поняття та суть реалізації права.....	381
21.2. Види і форми правореалізації.....	383
21.3. Правозастосування як особлива форма реалізації норм права.....	385
21.4. Види правозастосування.....	387
21.5. Процес застосування норм права, його основні стадії.	388
21.6. Техніка ведення договірної роботи.....	389
21.7. Судова діяльність як різновид правозастосування.....	400
 <i>Розділ 22. Техніка тлумачення норм права</i>	 <i>410</i>
22.1. Поняття і загальна характеристика тлумачення права. ...	410
22.2. Види тлумачення норм права.....	417
22.3. Способи тлумачення норм права.....	426
22.4. Функції тлумачення норм права.....	434
 <i>Розділ 23. Юридична техніка міжнародного права</i>	 <i>438</i>
23.1. Поняття юридичної техніки міжнародного права.....	438
23.2. Структура юридичної техніки міжнародного права.....	441
23.3. Функції юридичної техніки міжнародного права.....	443
23.4. Понятійні конструкції міжнародних нормативно-правових актів.....	450
 <i>Розділ 24. Методологічне забезпечення курсу</i>	 <i>455</i>
24.1. Програма навчального курсу «Юридична техніка».	455
24.2. Загальні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять.....	464
24.3. Тематика курсових, дипломних та магістерських робіт ..	465
24.4. Контрольні запитання для самоперевірки.....	469
24.5. Література, рекомендована для вивчення.....	471
 Термінологічний словник.....	 488

Світлій пам'яті доктора юридичних наук,
професора, академіка Академії
правових наук України, заслуженого діяча науки
і техніки України, учителя та наставника
Володимира Володимировича Копейчикова
присвячується.

Вступне слово

Формування і зміцнення української державності здійснюється в умовах політичної та ідеологічної трансформації, засад стратегічного курсу демократичного й правового розвитку суспільства. Особливого значення для розбудови правової, демократичної, соціальної держави набуває потреба удосконалення якості юридичної техніки та розробки нових концептуальних підходів до системно-структурного вдосконалення правової системи України. Що й зумовлює необхідність всебічного дослідження теоретико-методологічних питань юридичної науки з метою визначення перспектив розвитку сучасного державотворення.

Юридична техніка пов'язана із загальною теорією права та галузевими дисциплінами. З одного боку, цей зв'язок виражається в розробці правових понять і категорій, з іншого, – у розробці напрямів і засобів вдосконалення права у всіх його проявах. Особливого значення проектування і впровадження юридичних технологій набувають у сучасному державному управлінні. Держава продовжує залишатися найважливішим суб'єктом соціального управління. На державне управління покладено виконання складних функцій, що сприяють забезпеченню збалансованості структурно-динамічних суспільних пропорцій, поєднання між ресурсами й соціальними потребами, гармонізація економічних, політичних, духовних і соціальних аспектів суспільного розвитку.

Вибір методів і засобів нормативно-правового регулювання, за які відповідає юридична тактика, нерозривно пов'язаний із проблемою забезпечення досконалості кожного конкретного нормативно-правового акта або юридично значущої дії. Первинне ж призначення юридичної техніки – інструментальне, прикладне. Застосування стійких і визначених логіко-структурних одиниць допомагає досягти точності в тексті нормативно-правових актів.

Навчальний посібник для вищих навчальних закладів «Юридична техніка» є першим україномовним навчальним виданням з юридичної техніки. Опрацьовано величезний масив фахової літератури та систематизовано наукові розробки спеціалістів у галузі юридичної техніки. «Юридична техніка» покликана подати системне цілісне уявлення про юридичну професію як об'єктивно обумовлену та соціально фіксовану сферу людської діяльності, показати, чому повинен навчитися, що саме має вміти юрист-професіонал, щоб досягти позитивних результатів у фаховій діяльності.

Знання системи методів і засобів, професійних юридичних правил і процедур, які використовуються для забезпечення письмової побудови, конструктивності та досконалості нормативно-правових актів, вкрай необхідні для підготовки

пропозицій щодо вдосконалення законодавства, його систематизації, розроблення проектів нормативно-правових актів та міжнародних договорів України з правових питань, проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів, державної реєстрації нормативно-правових актів, ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Висловлюємо щиру подяку рецензентам, рекомендації яких послужили вдосконаленню навчального посібника, а саме: академіку НАПрН України, доктору юридичних наук, професору, заслуженому діячеві науки і техніки України Панову М. І.; академіку НАПрН України, доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України Тихому В. П.; академіку НАПрН України, доктору юридичних наук, професору, заслуженому діячеві науки і техніки України Петришину О. В.; академіку УАН, академіку Академії наук Вищої школи України, академіку Міжнародної академії наук педагогічної освіти, доктору юридичних наук, професору, відміннику освіти України Луцькому І. М.; доктору юридичних наук, професору, заслуженому діячеві науки РФ, Президенту Нижньогородського дослідного науково-прикладного центру «Юридична техніка» Баранову В. М.

Переконані, що навчальний посібник «Юридична техніка» допоможе не тільки поглибити знання про теорію юридичної техніки як змістовної частини юридичної діяльності та самостійної наукової дисципліни в системі юриспруденції, а й розвинути базові концепції теоретичного правознавства та підвищити якість прийнятих в Україні нормативно-правових актів.

Поглиблення знань з юридичної техніки сприятиме оновленню світоглядних та методологічних засад, орієнтації законодавства на загальновизнані взірці демократії, прав та свобод людини і громадянина, утвердженню пріоритетних соціальних цінностей та верховенства права.

З повагою,
І. Д. Шутак та І. І. Онцишук

Передмова

*Regula est, quae rem quae est breviter enarrat.
Non ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat¹*

Удосконалення якості юридичної техніки, розробка нових концептуальних підходів до закону й аналогії права – стратегічні завдання для українського правознавства у сфері юридичної техніки. Якщо в загальноправовому ракурсі питання юридичної техніки незмінно привертають до себе пильну увагу дослідників, то проблеми буття техніко-юридичного інструментарію в конкретних галузях права залишаються вивченими мало. Така диспропорція, в кінцевому підсумку, завдає шкоди всій правовій інфраструктурі.

Проблеми юридичної техніки є найважливішими для кожної національної юридичної науки. Будучи однією з центральних ланок буття права, юридична техніка сприяє не тільки виокремленню конкретної правової галузі, а й інтеграції їх розвитку, що визначається потребами розвитку базових концепцій теоретичного правознавства. Звідси постає необхідність сучасного врахування специфіки юридично-технологічних прийомів у різних галузях права, оскільки цілком очевидною залишається неспіввідносність об'єктів і методів галузевого правового регулювання.

Юридична техніка за багато століть набула характеру складної інституційної освіти зі своєю філософією і автономними доктринами. Тим часом концепція юридичної техніки, що розробляється у рамках загальної теорії права, не повинна виключати можливості більш широкого залучення практичного арсеналу галузевих наук. Таким чином відбувається взаємозбагачення юридичних напрямів, а теоретична думка доповнюється новою синтезованою якістю.

Як справедливо вказує передмова до книги Е. Аннерса «Історія європейського права», «...від того, якою мірою в країні розвинена юридична техніка, багато в чому залежить рівень її цивілізованості».

За багато років дослідження проблем юридичної техніки, її структури, взаємозв'язку й взаємозумовленості елементів одні з висунутих юридичною наукою гіпотез отримали підтвердження практикою і набули майже аксіоматичного характеру, інші залишилися дискусійними.

Впродовж останнього десятиліття українська держава зіткнулася з низкою небезпечних за своїми наслідками внутрішньодержавних соціально-політичних явищ і тенденцій. З огляду на це основний акцент необхідно зробити не тільки на вдосконаленні техніко-юридичної якості чинного законодавчого масиву, а й на глибокому загальнотеоретичному аналізі тих правових джерел, з якими українське законодавство тісно переплітається.

¹ З лат.: «Правило – це те, що коротко описує існуюче поняття. Не з правила формується право, але з чинного права створюється правило».

Актуальність вивчення юридичної техніки обумовлена тим, що вона як цілісний, соціально-правовий інститут, як практичний метод створення та розвитку діючого права об'єктивно необхідна людському суспільству. Будучи засобом створення й удосконалення права, юридична техніка супроводжує його на всіх етапах розвитку, відображаючи її національні та історичні особливості.

У сучасній правосвідомості – складовій цивілізаційної культури є набагато більше уявлень про юридичні конструкції, окремі юридично значущі дії та стійкі підрозділи галузей законодавства, які зберігаються від попередніх історичних епох, ніж у політичній культурі. На відміну від правової політики, яка є провідником впливу «зовнішніх» чинників, що визначають стратегічні напрями формування правової системи, юридична техніка – внутрішній, власне юридичний інструментарій, що дозволяє вдосконалювати правову систему і підтримувати її «в робочому стані».

Юридична техніка належить до числа «вічних» правових явищ, які ніколи не втрачають своєї актуальності. Юридична техніка – це сукупність певних прийомів, правил, методів, що застосовуються як при розробці змісту та структури нормативно-правових актів, так і при їх втіленні в життя. Елементами юридичної техніки є юридична термінологія, юридичні конструкції, способи побудови нормативно-правових актів.

Техніка юридичного письма як ідеальна й матеріальна основа професійної компетентності парламентаріїв, службовців апарату держави, юристів є незамінною. Основним елементом у цій групі є мова права, точніше, сукупність різноманітних мовних засобів, використовуваних у процесі правотворчої діяльності.

Основу термінологічної системи права, що виступає своєрідним ядром, яке об'єднує всі структурні елементи та стилістичні зрізи юридичної мови, утворюють наукові терміни, що змінюються і розвиваються в міру розвитку юридичної науки. З їх сукупності викристалізуються найбільш вдалі й точні терміни, що позначають найважливіші юридичні поняття, які набувають статусу нормативно-правових, а потім застосовуються у всіх сферах юридичної діяльності, у всіх видах нормативно-правових актів, підживлюючи тим самим розвиток науки.

На сучасному етапі суспільного розвитку значна частина чинних нормативно-правових актів є неякісною з огляду на нормотворчу техніку. Невдале формулювання або неточне вживання термінів, допущення суперечливих положень у законодавстві, некоректні посилання породжують помилки й непорозуміння в юридичній практиці, перешкоджають ефективному реформуванню всіх сфер державного та громадського життя, ускладнюють удосконалення правової системи України. Отже, сьогодні вже не викликає сумнівів той факт, що юридична техніка має не тільки прикладне, а й істотне значення для нормотворчості. Тому цілком природним є суттєве посилення інтересу науковців і практиків до проблем юридичної техніки.

Метою вивчення юридичної техніки є формування конкретних практичних навичок: пошуку інформації, підготовки та оформлення юридичних документів, нотаріальної техніки, письмової та усної аргументації переговорного процесу, техніки співбесіди, усного виступу в суді, здійснення юридичних дій, укладання договору тощо. Значення їх надзвичайно велике. На жаль, вища юридична освіта в Україні на сьогодні надмірно теоретизована, відірвана від практики. Навіть викладання галузевих дисциплін часто буває більше зорієнтоване на вивчення теоретичних конструкцій, ніж на практичне застосування відповідних знань. У результаті, закінчивши вищий

юридичний навчальний нагляд, учорашні студенти виявляються не готовими до професійної діяльності.

За своїм статусом, ступенем розробленості, значенням у формуванні професійної компетентності майбутнього юриста юридична техніка цілком може претендувати на роль однієї з базових, засадових дисциплін у системі вищої юридичної освіти. Визнання її самостійною галуззю правової науки та введення в освітній процес створять умови для того, щоб побудувати систему навчання юриста на принципах, що відповідають вимогам сучасної юридичної практики.

Значення юридичної техніки для юриста, управлінця, парламентаря

Юридична техніка – це галузь знань про правила ведення юридичної роботи і створення в її процесі різних юридичних документів, яка раніше була частиною теорії держави і права. В сучасних умовах юридичну техніку виокремлюють у самостійну галузь юридичної науки, орієнтовану на вирішення практичних завдань. Юридичну техніку застосовують адвокати, судді, нотаріуси, парламентарі, урядовці, управлінці для письмового окреслення змісту нормативно-правових актів, оформлення юридичних документів, вираження правового аналізу юридичних прав і обов'язків.

Термін «юридична техніка» (від лат. *juris* – право і грец. *techne* – ремесло, майстерність, мистецтво) вказує на прикладний характер цієї галузі знань. Виконуючи службову роль щодо правової діяльності, техніко-юридичне знання не втрачає наукового характеру, адже формується вченими-теоретиками і практиками на основі вивчення правової дійсності, узагальнення досвіду юристів. У юридичній техніці повною мірою відображено взаємодію теорії та практики, фундаментального і прикладного знання.

Юридична діяльність є специфічним видом роботи, пов'язаної з правовим забезпеченням державного управління, що зводиться до реалізації апаратом держави законодавчої, адміністративної і правоохоронної функцій та задоволення тим самим публічних і приватних інтересів.

Юрист – професія особлива. Ним може бути тільки високomorальна людина, що володіє загостреним почуттям справедливості та готовністю до кінця боротися за права і свободи громадян. Але гріш ціна юристу, якщо він не освоїв юридичного інструментарію і на практиці виявляється нездатним допомогти громадянам та організаціям захистити їхні права. В такому випадку юрист мало чим відрізняється від звичайних громадян, які також ратують за справедливість.

Поява в історії професійних юристів позначає той факт, що право вже вийшло з періоду «дитинства» і «наївного існування». У великій кількості правового матеріалу важко розібратися, а тим паче ним оволодіти та оперувати. Щоб розуміти й застосовувати юридичні норми, недостатньо одного здорового глузду, необхідні ще й своєрідна здатність сприйняття, особлива майстерність відстороненого мислення, юридична інтуїція, уміння в поводженні з юридичними поняттями, здатність легкого перенесення понять зі сфери відстороненого у сферу конкретного й навпаки, словом – юридичне мистецтво. Всі ці умови охоплює юридична освіта².

² Шутак І. Д. Юридична техніка на стадіях розвитку права / І. Д. Шутак // Наше право. – Київ. – №5. – 2013. – С. 7.

Метою викладення юридичної техніки є підготовка майбутніх адвокатів, суддів, нотаріусів, державних службовців до практичної діяльності. Юристи та управлінці мають справу з юридичними документами, за родом своєї служби аналізують їх або самі складають. Завданням навчального курсу – навчити студентів правил аналізу, складання, тлумачення та систематизації юридичних документів, допомогти набути практичних навичок у цій галузі, навчити викладати нормативно-правовий матеріал таким чином, щоб він був зрозумілим і його можна було б застосувати на практиці.

Наблизити теорію до практики, зробити вищу освіту орієнтованою на суспільні потреби, а не на здобуття знань безвідносно до їх практичної користі – таке завдання юридичної техніки на даному етапі.

Усвідомлення пріоритету цього завдання має відобразитися і в навчальних планах юридичних вищих навчальних закладів, а навчальна дисципліна «Юридична техніка» – зайняти відповідне місце в новому навчальному плані та стати обов'язковим для «бакалаврів», «спеціалістів» та «магістрів». Це допоможе подолати спрямування юридичної освіти лише у напрямку вивчення теоретичних положень юридичних наук і законодавства, що перешкоджає набуттю студентами практичних навичок виконання майбутньої роботи. Хіба можна вважати юридичну освіту якісною, якщо випускник не розуміє, як сформулювати договір, позовну заяву, скаргу, судові рішення та вирок?

Часто роботодавці перевіряють професійну придатність юриста, доручаючи йому скласти якийсь юридичний документ, наприклад, наказ про прийом на посаду або простенький корпоративний акт. Якщо виявляється, що претендент на посаду не може виконати такого завдання, і йому доведеться ще вчитися за рахунок роботодавця, то справедливо отримує відмову. Навчальна дисципліна «Юридична техніка» завдяки практичному спрямуванню є своєрідною «страхівкою» для майбутніх представників юридичної професії та державної служби.

Головне призначення юридичної техніки як навчальної дисципліни полягає в тому, щоб навчити студента навичкам виконання юридичної роботи.

Юридична освіта в Україні побудована таким чином, що основний акцент лягає на вивчення загальних положень галузей права і законодавства. Висувається гіпотеза, що молодий юрист прийде на роботу й освоїть практичні навички, необхідні для виконання обійманої ним посади. Так, суддя-початківець відчуває серйозні труднощі при написанні вироку: він не знає, яким чином коротко й докладно викласти в ньому фабулу справи, які параметри повинна мати мотивувальна частина. Необхідна допомога досвідченого судді-колеги. Часом суддя одноосібно представляє судову владу в районі, у нього немає можливості звернутися за допомогою до колег. Це означає, що набуття практичних навичок, наприклад, виконання суддівської роботи, вкрай необхідне.

Отже, юридична техніка дає можливість:

- 1) *наблизити теорію права до практики;*
- 2) *набути практичних навичок виконання юридичної роботи;*
- 3) *визначитися з практичним нахилом у юридичній освіті.*

Юридична техніка є найважливішою умовою і засобом виправлення та попередження юридичних помилок. Звичайно, це не панацея від усіх бід. Зокрема, вона не дозволяє пояснити, чому при виконанні однакової роботи одні судді допускають помилки, а інші – ні. Якщо суддя не робить помилки, це ще не означає, що він має високий професійний рівень.

На результати розгляду справи можуть впливати різні за своєю природою фактори: повнота проведеного попереднього розслідування, якість підготовки справи до судового розгляду, здатність судді до пізнавальної діяльності безпосередньо в ході судового розгляду та ін. Все це свідчить про те, що на юридичну техніку не варто покладати всіх надій, пояснюючи недоліки в практичній роботі юриста виключно її незнанням. Ігнорування юридичної техніки та недооцінка її ролі не сприяють викоріненню юридичних помилок.

Щоб набути мінімального практичного досвіду, молодий юрист потребує не менше року. Зрозуміло, що протягом цього терміну він працює непродуктивно. Тільки з досвідом до судді приходить розуміння того, що люди, які виступають в суді як підсудні, свідки, потерпілі тощо, мають різний психічний склад, а це безпосередньо позначається на характері їх свідчень. Якщо переважає емоційна сфера, то особа в своїх свідченнях буде звертати увагу насамперед на те, як почувалася в момент здійснення злочину, як все це оцінювала. Цей аспект найменш важливий при розгляді справи в суді. Досвідчений суддя в судовому процесі намагається скерувати свідка на виклад фактів, а не своїх емоцій з цього приводу. Новачок у суддівській роботі буде слухати все, а потім йому доведеться докласти значних зусиль, щоб вилучити зі свідчень те, що стосується справи. Знання основ юридичної техніки дозволить забезпечити працю юриста вже на початку юридичної діяльності.

Звичайно, швидкість вирішення юридичної справи – не найголовніше. Увагу треба звертати насамперед на якість виконання роботи. Справді, закон при бажанні можна «зліпити» швидко; складніше забезпечити за його допомогою адекватне правове регулювання, тобто якість самого закону. Таким чином, знання юридичної техніки дає можливість підвищити якість юридичної роботи.

Будь-яка юридична робота характеризується складністю, тому їй, як правило, властиві стадійність, послідовність у виконанні окремих операцій. Порушення ходу їх виконання провокує серйозні негативні наслідки. Юридична техніка допоможе юристу-практику зрозуміти, що юридична діяльність буде ефективною лише тоді, коли виконуватиметься в певному порядку.

Право – це атрибут будь-якої держави. Юридичну роботу виконують в усіх країнах, а діяльність юристів дуже подібна. Чому? Це зумовлено тим, що всі прагнуть діяти ефективно в процесі її виконання. Навички та способи виконання юридичної роботи, які себе виправдали, найчастіше закріплюються в нормах права. У розвинених країнах існує таке непорушне правило: прийняті законодавчі акти повинні бути опубліковані. Де, в якому друкованому виданні, в який термін – це другорядні питання. Головне, що таке правило є загальним для багатьох країн. Немає нічого загрозливого в тому, що країни запозичують одна в одної правила ведення юридичної діяльності.

Отже, юридична техніка сприяє зближенню з іншими країнами в юридичній сфері. У майбутньому правила юридичної техніки ставатимуть загальними для багатьох країн.